

УДК 373.5.016.041.091.313:811.111

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК НАЙЕФЕКТИВНІША ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Шморгун І.В.

Спеціалізована школа № 255 м. Києва

Досліджено ефективність методу проектів як форми організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення англійської мови. На основі аналізу літературних джерел визначено поняття: «самостійна робота», «метод проектів». Проаналізовано особливості застосування методу проектів в основній та старшій школі як найефективнішої форми самостійної роботи у процесі вивчення англійської мови. Визначено етапи підготовки та організації методу проектів. Обґрунтовано роль вчителя під час виконання учнями проектів. **Ключові слова:** метод проектів, форма організації, самостійна робота, урок англійської мови, вчитель англійської мови.

Постановка проблеми. Реалізація Державного стандарту загальної середньої освіти ставить перед вчителем завдання іншомовної підготовки учня, готового до активної пізнавальної діяльності на уроках іноземної мови, який прагне постійного оновлення своїх навичок і умінь. Значне місце належить пошуку ефективних методів навчання, розробці методичних систем, технологій викладання, підвищенню дієвості навчання загалом, розвитку в школярів самостійності. Практична мета навчання англійської мови у сучасній школі полягає в тому, щоб формувати й розвивати вміння і навички усного мовлення, навчати читати не тільки адаптовану, але й оригінальну літературу, розуміти носіїв англійської мови. Одним із важливих засобів такої активізації є правильно організована самостійна робота, як на уроках англійської мови, так і в позаурочний час. Методично правильна організована самостійна робота на уроках англійської мови сприяє розвитку творчих здібностей учнів, розширює їхній полікультурний світогляд, розвиває мислення [1, с. 49]. На сучасному етапі модернізації освіти, у середніх навчальних закладах, гостро постає проблема впровадження якісно нових методів організації самостійної роботи на уроках англійської мови як передумови самореалізації особистості учня, розвитку його інтелектуальних можливостей і творчих здібностей. Важливе місце серед новітніх технологій посідає метод проектів, перевагою якого є навчання учнів самостійно здобувати знання та використовувати їх у практичній діяльності у процесі вивчення англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел засвідчив, що проблема застосування методу проектів як найефективнішої форми організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення англійської мови є багатовекторною. Значущість самостійної роботи у навчанні знайшла своє відображення в класичній педагогічній спадщині А. Дістервега, Я. А. Коменського, Й. Г. Песталоцці, Ж. Ж. Руссо та інших. У психолого – педагогічній літературі, доведено, що правильно організована самостійна робота учнів на уроці сприяє значному підвищенню ефективності навчання (П. Я. Голант, М. А. Данилов, Н. Г. Дайрі, Б. П. Єсіпов, Р. Г. Лемберг, І. І. Малкін, Р. М. Мікельсон, І. П. Огородніков, Т. С. Панфілов, М. Н. Скаткін, Р. Б. Срода, А. В. Усова та ін.). Чимало дослі-

джень проведено і в галузі методики навчання іноземних мов (Г. Б. Бурденюк, С. Г. Заскалетта, Л. І. Іванова, Н. Ф. Коряковцева, Н. З. Магазова, Л. В. Онучак, Ф. М. Рабінович, Г. В. Рогова, І. Т. Качан, Л. А. Грачова, Н. Б. Фадеева, І. А. Зимня, Л. П. Малишевська, О. В. Котенко та ін.). Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемі використання методу проектів у навчальному процесі присвячені роботи: Г. Арванітопуло, Р. Борисової, І. Брусікіна, Дж. Дьюї, У. Кілпатрік, Н. Морзе, С. Ніколаєвої, Т. Новікова, Е. Пархерст, Е. Полат, І. Сергеева, С. Сисоева, С. Шацького.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проведений аналіз літератури з'ясував, що проблема застосування методу проектів як найефективнішої форми організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення англійської мови є недостатньо розроблена та потребує уваги. Адже метод проектів у методиці викладання англійської мови відіграє велику роль, пов'язану з можливістю організувати навчання в процесі діяльності, зокрема й самостійну роботу, розвивати вміння і навички практичного оволодіння іноземною мовою.

Мета статті. Головною метою дослідження є визначення та обґрунтування ефективності методу проектів як форми організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури засвідчив, що існують різні визначення поняття «самостійна робота». Так, Л. В. Жарова визначає, що самостійною є та діяльність, яку учень здійснює без сторонньої прямої допомоги, спираючись на свої знання, мислення, вміння, життєвий досвід, переконання, і яка, через збагачення учня знаннями формує риси самостійності [2, с. 27]. Самостійна робота учнів – діяльність учнів, спрямована на оволодіння навчальним матеріалом або його застосування, що відбувається без участі вчителя [8, с. 156].

Під самостійною роботою з англійської мови варто розуміти таку форму організації навчальної і мовної діяльності учнів, при якій під керівництвом учителя і за його завданням на уроці англійської мови учні самостійно здійснюють послідовний цикл навчальних дій, спрямованих на оволодіння відповідним матеріалом або формування іншомовних навичок і умінь. Це готує учнів до організованої вчителем навчально-комунікативної діяльності, у процесі якої зміню-

ється структура їх психічної діяльності і реалізується мета навчання англійської мови учнів відповідного віку [1, с. 20]. Також під самостійною роботою з англійської мови розуміють різні види індивідуальної та колективної діяльності учнів, яку вони здійснюють на класних та позакласних заняттях або вдома за завданнями без безпосередньої участі вчителя [8, с. 159].

Самостійна робота визначається методистами по-різному: як засіб навчання (Ю.Б. Зотов), прийом навчання (О.Ф. Соловова), спосіб навчання (І.Е. Унт), форма організації діяльності учнів (Б.П. Єсіпов), що відображається на підходах до формування навичок та прийомів її характеристики та здійснення [8, с. 127]. В останніх методичних дослідженнях самостійна робота з англійської мови розуміється як цілісна система дій вчителя та учнів, яка має наступні ознаки:

- 1) наявність проблемної пізнавально-розмовної задачі;
- 2) організація та керування самостійною роботою з боку вчителя;
- 3) активність учнів при виконанні завдань;
- 4) самостійність учнів (відтворювальна, творча, перебудовуюча);
- 5) творчість учнів, ступінь якої визначається етапом навчання, рівнем навченості учнів, характером вирішуваної задачі. При цьому головною умовою прояву самостійності школярів в навчально-виховному процесі є органічний динамічний зв'язок діяльності вчителя та учнів, в якому акцент постійно зсувається з активної діяльності вчителя на активну діяльність учнів [1, с. 50].

І.А. Зимня вважає, що самостійна робота з іноземної мови є наслідком правильно організованої навчальної діяльності учнів на уроці, що мотивує самостійне її розширення, поглиблення та продовження у вільний час [2, с. 267].

Особливе місце під час організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення англійської мови займає метод проектів. За словами І. Єрмакова, метод проектів це «інструмент, який створює унікальні передумови для розвитку ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних та ін.) і самостійності учня в осягненні нового, стимулюючи його природну допитливість та творчий потенціал» [5, с. 24].

Проектна робота з англійської мови допомагає учням застосовувати свої знання на практиці, вдосконалювати та активізувати лексичний запас, поповнити свій словник новими лексичними одиницями. У процесі роботи над проектом у дітей підвищується інтерес до вивчення англійської мови. Застосування методу проектів під час організації самостійної роботи учнів на уроках англійської мови надзвичайно ефективно. Проект дозволяє вийти за традиційні межі уроку, змінити стосунки між учнями та вчителем, підвищити самооцінку школяра [7, с. 34]. Проектна робота – найвідоміший метод розвитку креативності учнів.

На нашу думку, застосування методу проектів як форми організації самостійної роботи учнів у процесі навчання англійської мови дозволяє вирішити ряд наступних завдань: поглибити знання учнів під час самостійної роботи над проектом, розвинути логічне та критичне мислення, сформувати іншомовні навички спілкування.

Даний метод має великі потенційні можливості для більш поглибленого вивчення навчальних дисциплін, зокрема, особливо під час вивчення іноземної мови.

Як відомо, основною проблемою вивчення англійської мови є те, що поза класом учні практично не мають можливості спілкуватися іноземною мовою. Застосування методу проектів в процесі самостійної роботи учнів дозволяє в більшій мірі застосовувати мовні знання та мовленнєві навички. Виконання завдань проекту виходить за межі уроку та вимагає багато часу, але при цьому можна вирішити цілий ряд важливих завдань, а саме: а) учні отримують можливість самостійно здобувати необхідну інформацію не тільки з підручників, а й з інших джерел; б) посилюється індивідуальна та колективна відповідальність учнів за конкретну роботу в межах проекту [3, с. 185].

Учні різного рівня мовленнєвих умінь можуть зробити свій власний проект оригінально та неповторно, відповідно рівню своїх знань, можливостей.

Метод проектів застосовується для організації ефективної самостійної роботи учнів під час вивчення англійської мови, а також спрямовано на активізацію діяльності учнів відповідно до їх інтересів для здобуття знань, відчутного практичного результату. Тому при реалізації методу проектів необхідно використовувати власну зацікавленість учнів у знаннях і показувати, де отримані знання можна застосовувати в реальному житті [5, с. 16]. Успіх застосування методу проектів залежить від того, наскільки учні захочуть самостійно вирішувати проблему, застосовувати необхідні знання, отримувати реальний і відчутний результат.

Особливого значення набуває координація й коригування роботи над проектом: обговорення ходу його виконання та спільних або індивідуальних дій, організація презентації, аналіз отриманих результатів і можливих способів їхнього впровадження в практику, а також зовнішня оцінка проекту [7, с. 26].

Перш ніж розпочати роботу над проектом, учень повинен оволодіти активною лексикою і граматику в рамках теми, яка вивчається, творчими та комунікативними навичками, тобто він має навчитися працювати з літературою, аналізувати прочитану інформацію, уміти користуватися науковими джерелами, висловлювати свої думки, брати участь у бесіді тощо. Тому вчителю варто продумати систему комунікативних вправ для забезпечення мовного рівня [4, с. 136].

Не можна пропонувати завдання, яке учень не може виконати. Завдання повинні відповідати індивідуальному рівню кожного учня. Необхідно допомогти кожному визначитися з конкретною темою, поради, на що звернути увагу і як представити свої результати. Саме тут відбувається основна робота вчителя англійської мови зі своїми учнями, обговорюються проміжні результати, виправляються помилки у вживанні мовних одиниць. Опрацьовані в такій ситуації лексичні, граматичні одиниці англійської мови надійніше закріплюються в пам'яті учнів.

Таким чином, для реалізації методу проектів необхідна серйозна підготовка учнів, вивчен-

ня значного лексичного матеріалу, формування мовленнєвих навичок учнів.

Робота над проектом може будуватися за наступним планом: 1) визначення теми проекту; 2) створення творчих груп, розподіл завдань; 3) самостійна дослідницька і творча робота учнів; 4) оформлення проекту; 5) захист проекту; 6) обговорення результатів та оцінювання [4, с. 198].

Проектну роботу можна проводити в різних формах – зробити інформаційну сторінку для газети, статтю, брошуру, афішу, рекламно-інформаційний лист, мультимедійну презентацію, дослідження, сценарій, інсценізацію, свято тощо. Захист презентацій можна проводити в різних формах: у вигляді прес-конференції, публікації, круглого столу, сценарію, мультимедійними засобами та ін.

В основній школі тематика проектів під час самостійної роботи учнів має відповідати віковим особливостям дітей 10-14 років. Учнім цього віку до вподоби розповідати про себе і своє оточення, захоплення, друзів. Вони вже самі навчаються визначати проблеми, складати схему проекту, планувати конкретні результати, застосовувати інтегровані знання і вміння з різних предметів, діяти самостійно, але допомога вчителя в плануванні кроків проекту є вагомою. Вчитель допомагає учням визначити проблему, спланувати проект, скоординувати роботу учнів, організує попереднє вивчення мовних аспектів [7, с. 37]. Ідеї проектів належать учителю, але учні можуть запропонувати своє бачення розв'язання проблеми або ідеї для нового проекту.

Приклади проектів, які можна запропонувати під час організації самостійної роботи учнів 5-9 класів на уроках англійської мови: «My family», «My family tree» (5 клас), «My favourite book» (6 клас), «My favourite dishes», «My favourite kind of sport», «Famous sportsmen» (7 клас), «Welcome to my school», «British writers» (8 клас), «Sights of London», «Space exploration», «Ascania-Nova nature reserve», «My favourite TV programme» (9 клас).

Під час виконання проектів у старшій школі вчитель організує попереднє вивчення мовних аспектів на підготовчому етапі, якщо це необхідно, виконує консультативні функції [6, с. 70]. Завдання вчителя полягає в тому, щоб залучити учнів до прийняття рішень та надати їм якомога більше самостійності. На кінець цього періоду учні навчаються визначати проблему, формулювати мету, вміння планувати і здійснювати проект поетапно, спрямовуючи роботу на досягнення конкретних результатів.

Так, учні 10-11 класів можуть створювати такі проекти англійською мовою: «Traditional Easter dishes», «Christmas dishes in Ukraine», «Ukrainian dishes», «English meals», «British cuisine» (альфавітна збірка страв британської кухні), «British artists», «Ukrainian artists», «Three generations», «Visit my website», «I wish you...» (електронні вітальні листівки).

Використання проектних технологій не обмежується уроками. Так, учням 10 класу можна запропонувати створити груповий проект «Tea party». Групи збирають і презентують матеріал про традиції чаювання в різних країнах: Китаї, Японії, Великій Британії, Україні. Захист проектів може проходити у формі мультимедійної презентації з використанням музики цих країн, що створюватиме відповідну атмосферу.

Висновки і пропозиції. Отже, метод проектів є найефективнішою формою організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення англійської мови. Адже, метод проектів полягає в співпраці, довірі й особистій орієнтації. Цей метод сприяє розвитку творчої обдарованості, креативності. Принципи цієї технології забезпечують добровільність участі, проблематики обговорення, участі в різних заходах, справах; свободу спілкування на принципах прагнення до взаєморозуміння, конструктивності; повагу до поглядів, ідей, підходів і діяльності учасників; надання можливостей для здійснення учнем вільного й усвідомленого вибору ідей, норм, цінностей, моделей поведінки, рішень, тощо; забезпечує партнерство, рівноправну співпрацю. Цей метод сприяє розвитку особистості учня, розширенню мовних знань. Це реальна можливість використати знання, отримані на інших уроках засобами іноземної мови. Впровадження методу проектів в навчальний процес як форми організації самостійної роботи учнів розглядається нами як двосторонній процес, цінність якого полягає не лише в кінцевому продукті, а й в русі до кінцевого результату. У цьому контексті, організація самостійної роботи учнів на основі ідей проектного навчання є найбільш ефективною, оскільки сприяє розвитку ініціативи, самостійності, організаторських здібностей, стимулює процес саморозвитку особистості.

Перспективи подальших наукових пошуків у даному напрямку вбачаємо у розробці системи педагогічних умов здійснення ефективної самостійної роботи учнів у процесі вивчення англійської мови.

Список літератури:

1. Буряк В. К. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра / В. К. Буряк // Рідна школа, 2001. – № 9. – С. 49-51.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 351 с.
3. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 1999. – 269 с.
4. Пехота О. М. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.: за заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А. С. К., 2001. – 256 с.
5. Полат Е. С. Метод проектів на уроках іноземного мови / Е. С. Полат // ІЯШ. – 2000. – № 2. – 30 с.
6. Попіль І. Ф. Шляхи підвищення ефективності та якості уроку англійської мови / І. Ф. Попіль. – К.: Академвидав, 2009. – 143 с.
7. Стеців Л. І. Реалізуємо метод проектів / Л. І. Стеців // Директор школи. – 2005. – № 40(376). – 40 с.
8. Шатилов С. Ф. Самостоятельная работа в обучении иностранного языка в школе / С. Ф. Шатилов. – М.: Просвещение, 1990. – 244 с.

Шморгун І.В.

Спеціалізована школа № 255 г. Києва

МЕТОД ПРОЕКТОВ КАК ЭФФЕКТИВНАЯ ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

Исследована эффективность метода проектов как формы организации самостоятельной работы учащихся в процессе изучения английского языка. На основе анализа литературных источников определены понятия: «самостоятельная работа», «метод проектов». Проанализированы особенности применения метода проектов в основной и старшей школе как эффективной формы самостоятельной работы в процессе изучения английского языка. Определены этапы подготовки и организации метода проектов. Обоснована роль учителя при выполнении учащимися проектов.

Ключевые слова: метод проектов, форма организации, самостоятельная работа, урок английского языка, учитель английского языка.

Shmorhun I.V.

Specialized school № 255, Kyiv

METHOD OF PROJECTS AS THE MOST EFFECTIVE FORM OF ORGANIZATION OF SELF-STUDY WORK OF PUPILS IN THE PROCESS OF STUDING ENGLISH

Summary

The effectiveness of method of projects as a form of organization of self-study work of pupils in the process of studying English is investigated. On the basis of the analysis of literary sources, the notion is defined: «self-study work», «method of projects». Peculiarities of application of method of projects in the basic and high school as the most effective form of self-study work in the process of studying English language are analyzed. The stages of preparation and organization of method of projects are determined. The role of teacher during execution of pupils' projects is grounded.

Keywords: method of projects, form of organization, self-study work, English lesson, English teacher.